

УДК 347.965.42(477)
DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v4.2022.15>

Т. А. Кобзева

orcid.org/0000-0001-6176-0239

доктор юридичних наук, професор,

*доцент кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки
Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету*

Г. Ю. Міхновський

orcid.org/0000-0001-5743-1651

*аспірант кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки
Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЦЕДУРИ МЕДІАЦІЇ В РІЗНИХ ГАЛУЗЯХ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Важливим досягненням в законодавчих процесах процесуального права стало прийняття нового Закону України «Про медіацію» від 16.11.2021 р. (далі – Закон), що дозволило закріпити процедуру медіації, як важливу процедуру врегулювання спорів, на офіційному, нормативному рівні та ввести деякі зміни до вже існуючих законів.

Не є виключенням і процесуальні галузі права, такі як адміністративний процес, господарський процес, цивільний процес, кримінальний процес. Зміни до цих галузей були внесені вищезазначеним Законом, остаточно закріпивши процедуру медіації й різні аспекти її застосування в різних ситуаціях, які виникають в судових процесах.

Існує нагальна потреба в детальному аналізі положень Закону України «Про медіацію», завдяки яким було змінено положення законодавства в різних галузях процесуального права України. Це дозволить не тільки порівняти положення про процедуру медіації в різних галузях процесуального права, а й віднайти напрямки подальшого вдосконалення цих процесів.

Нормативно-правова база дослідження є ряд законів України, а саме: Конституція України, Кодекс адміністративного судочинства України, Господарський процесуальний кодекс України, Цивільний процесуальний кодекс України та Кримінальний процесуальний кодекс України.

Виклад основного матеріалу статті. Саме право на застосування процедури медіації закріплено в Основному Законі України, а саме в ст. 124 Конституції України закріплено наступне положення про те, що правосуддя в Україні здійснюють виключно суди, однак законом може бути визначений обов'язковий досудовий порядок врегулювання спорів [1].

Слід зазначити, що основним нормативно-правовим актом, завдяки якому були внесені зміни про врегулювання спорів до чинного законодавства від 16 листопада 2021 р. стало прийняття Закону України «Про медіацію».

Перш за все, необхідно визначити саме поняття медіації. Так, його визначення наведено в п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону де вказано, що медіація – позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів.

Також, Розділом IV. «Прикінцеві та перехідні положення» вищезазначеного Закону були внесені зміни до багатьох законодавчих актів України в різних галузях процесуального права. В самому Законі містяться такі положення, як: принципи медіації; статус медіатора (вимоги до медіатора, підготовка медіаторів, права та обов'язки медіатора, норми професійної етики медіатора, реєстри медіаторів, відповідальність медіатора); проведення медіації (підготовка до медіації, порядок проведення медіації та підстави її припинення, права та обов'язки сторін медіації, зміст договору та угоди проведення медіації) [2].

Перейдемо безпосередньо до галузей процесуального права. Так, щодо адміністративного процесу, то завдяки Закону України «Про медіацію» в Кодексі адміністративного судочинства України (далі – КАС України) були внесені наступні зміни стосовно регулювання процедури медіації:

– сторони вживають заходів для досудового врегулювання спору за домовленістю між собою або у випадках, коли такі заходи є обов'язковими згідно із законом (ч. 1 ст. 17 КАС України);

– сторони можуть досягнути примирення, у тому числі шляхом медіації, на будь-якій стадії судового процесу, що є підставою для закриття провадження в адміністративній справі (ч. 5 ст. 47 КАС України);

– особа не може бути представником, якщо вона є чи була медіатором під час проведення медіації щодо спору, пов'язаного із справою, що розглядається в суді (ч. 3 ст. 58 КАС України);

– не можуть бути допитані як свідки особи, які за законом зобов'язані зберігати в таємниці

відомості, що були довірені їм у зв'язку з наданням послуг медіації під час проведення позасудового врегулювання спору (п. 2 ч. 1 ст. 66 КАС України);

– проведення медіації не впливає на перебіг строку звернення до адміністративного суду (ч. 6 ст. 122 КАС України);

– при вирішенні питання про розподіл судових витрат суд враховує дії сторони щодо досудового вирішення спору (у випадках, коли відповідно до закону досудове вирішення спору є обов'язковим) та щодо врегулювання спору мирним шляхом під час розгляду справи, стадію розгляду справи, на якій такі дії вчинялись (п. 4 ч. 9 ст. 139 КАС України);

– в позовній заяві зазначаються відомості про вжиття заходів досудового врегулювання спору – у випадку, якщо законом встановлений обов'язковий досудовий порядок врегулювання спору (п. 6 ч. 5 ст. 160 КАС України);

– позовна заява повертається позивачеві, якщо позивач не надав доказів звернення до відповідача для досудового врегулювання спору у випадках, в яких законом визначено обов'язковість досудового врегулювання, або на момент звернення позивача із позовом не сплив визначений законом строк для досудового врегулювання спору (п. 4 ч. 4 ст. 169 КАС України);

– у підготовчому засіданні суд з'ясовує чи бажають сторони вирішити спір шляхом примирення, провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації (п. 2 ч. 2 ст. 180 КАС України);

– суд може оголосити перерву у підготовчому засіданні у разі необхідності, зокрема, у випадку якщо сторони домовилися провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації (п. 5 ч. 6 ст. 181 КАС України);

– у випадку недосягнення сторонами мирного врегулювання спору за наслідками проведення врегулювання спору повторне проведення врегулювання спору за участю судді не допускається (ч. 3 ст. 185 КАС України);

– під час проведення спільних нарад суддя з'ясовує підстави та предмет позову, підстави заперечень, роз'яснює сторонам предмет доказування по категорії спору, який розглядається, пропонує сторонам надати пропозиції щодо шляхів мирного врегулювання спору та здійснює інші дії, спрямовані на мирне врегулювання сторонами спору. Суддя може запропонувати сторонам можливий шлях мирного врегулювання спору (ч. 4 ст. 186 КАС України);

– під час закритих нарад суддя має право звертати увагу сторони на судову практику в аналогічних спорах, пропонувати стороні та (або) її представнику можливі шляхи мирного врегулювання спору (ч. 5 ст. 186 КАС України);

– у разі невиконання ухвали суду про затвердження умов примирення вона може бути подана

для її примусового виконання в порядку, визначеному законодавством для виконання судових рішень (ч. 3 ст. 191 КАС України);

– суд зупиняє провадження у справі в разі звернення обох сторін з клопотанням про надання їм часу для примирення, у тому числі шляхом медіації (п. 4 ч. 1 ст. 236 КАС України);

– окремо від рішення суду можуть бути оскаржені в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції щодо затвердження умов примирення сторін (п. 8 ч. 1 ст. 294 КАС України) [3].

Згідно з вищезазначеними положеннями вважаємо, що законодавцем були враховані усі аспекти адміністративного процесу, за якими особи можуть досягти згоди у врегулюванні спору на будь-якому етапі судового процесу, як до початку судового засідання, так і безпосередньо до винесення офіційного рішення суду по справі. Також було враховано конфіденційність діяльності медіаторів, неприпустимість залучення медіатора досудового засідання у вигляді представника однієї з сторін, можливість залучення суддів до процедури медіації та призупинення справи на будь-якому етапі при домовленості сторін проведення процедури медіації, як засобу врегулювання спору.

Важливою також є думка А. Андреева який вважає, що «сьогодні в Україні існує правове підґрунтя для функціонування інституту в адміністративному судочинстві, однак практична його реалізація сторонами адміністративного спору залишається надзвичайно низькою, що свідчить про недостатню обізнаність населення про можливість врегулювання спору за допомогою альтернативних методів вирішення конфліктів, а також про необхідність трансформації національного законодавства з метою чіткого врегулювання медіаційної процедури» [4, с. 158].

Розглянемо цивільне та господарське процесуальне законодавство. Ці дві галузі дуже схожі за змістом, положеннями про застосування процедури медіації в Цивільному процесуальному кодексі України (далі – ЦПК України) та Господарському процесуальному кодексі України (далі – ГПК України) передбачено наступне:

– сторони вживають заходів для досудового врегулювання спору за домовленістю між собою або у випадках, коли такі заходи є обов'язковими згідно із законом (ч. 1 ст. 16 ЦПК України; ч. 1 ст. 19 ГПК України);

– сторони можуть примиритися, у тому числі шляхом медіації, на будь-якій стадії судового процесу (ч. 7 ст. 49 ЦПК України; ч. 7 ст. 46 ГПК України);

– особа не може бути представником, якщо вона є чи була медіатором під час проведення медіації щодо спору, пов'язаного із справою, що розглядається в суді (ч. 3 ст. 61 ЦПК України; ч. 3 ст. 59 ГПК України);

– не можуть бути допитані як свідки особи, які за законом зобов'язані зберігати в таємниці відомості, що були довірені їм у зв'язку з наданням послуг медіації під час проведення позасудового врегулювання спору (п. 2 ч. 1 ст. 70 ЦПК України; п. 2 ч. 1 ст. 67 ГПК України);

– при вирішенні питання про розподіл судових витрат суд враховує дії сторони щодо досудового вирішення спору та щодо врегулювання спору мирним шляхом під час розгляду справи, стадію розгляду справи, на якій такі дії вчинялися (п. 4 ч. 3 ст. 141 ЦПК України; п. 4 ч. 5 ст. 129 ГПК України);

– у разі укладення мирової угоди до прийняття рішення у справі судом першої інстанції, відмови позивача від позову, визнання позову відповідачем до початку розгляду справи по суті суд у відповідній ухвалі чи рішенні у порядку, встановленому законом, вирішує питання про повернення позивачу з державного бюджету 50 відсотків судового збору, сплаченого при поданні позову, а в разі якщо домовленості про укладення мирової угоди, відмову позивача від позову або визнання позову відповідачем досягнуто сторонами за результатами проведення медіації – 60 відсотків судового збору, сплаченого при поданні позову (ч. 1 ст. 142 ЦПК України; ч. 1 ст. 130 ГПК України);

– позовна заява повинна містити відомості про вжиття заходів досудового врегулювання спору, якщо такі проводилися, в тому числі, якщо законом визначений обов'язковий досудовий порядок врегулювання спору (п. 6 ч. 3 ст. 175 ЦПК України; п. 6 ч. 3 ст. 162 ГПК України);

– заява повертається у випадках, коли до заяви не додано доказів вжиття заходів досудового врегулювання спору у випадку, коли такі заходи є обов'язковими згідно із законом (п. 7 ч. 4 ст. 185 ЦПК України; п. 6 ч. 5 ст. 174 ГПК України);

– у підготовчому засіданні суд з'ясовує чи бажають сторони вирішити спір шляхом примирення, провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації (п. 2 ч. 2 ст. 197 ЦПК України; п. 2 ч. 2 ст. 182 ГПК України);

– суд може оголосити перерву у підготовчому засіданні у разі необхідності, зокрема, у випадку якщо сторони домовилися провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації (п. 5 ч. 5 ст. 198 ЦПК України; п. 5 ч. 5 ст. 183 ГПК України);

– у випадку недосягнення сторонами мирного врегулювання спору за наслідками проведення врегулювання спору повторне проведення врегулювання спору за участю судді не допускається (ч. 2 ст. 202 ЦПК України; ч. 2 ст. 187 ГПК України);

– під час проведення спільних нарад суддя з'ясовує підстави та предмет позову, підстави заперечень, роз'яснює сторонам предмет доказування по категорії спору, який розглядається, пропонує сторонам надати пропозиції щодо шляхів мирного

врегулювання спору та здійснює інші дії, спрямовані на мирне врегулювання сторонами спору. Суддя може запропонувати сторонам можливий шлях мирного врегулювання спору (ч. 4 ст. 203 ЦПК України; ч. 5 ст. 188 ГПК України);

– під час закритих нарад суддя має право звертати увагу сторони на судову практику в аналогічних спорах, пропонувати стороні та (або) її представнику можливі шляхи мирного врегулювання спору (ч. 5 ст. 203 ЦПК України; ч. 6 ст. 188 ГПК України);

– у разі невиконання затвердженої судом мирової угоди ухвала суду про затвердження мирової угоди може бути подана для її примусового виконання в порядку, передбаченому законодавством для виконання судових рішень (ч. 3 ст. 208 ЦПК України; ч. 3 ст. 193 ГПК України);

– суд зобов'язаний зупинити провадження у справі в разі звернення обох сторін з клопотанням про зупинення провадження у справі у зв'язку з проведенням медіації (п. 4¹ ч. 1 ст. 251 ЦПК України; п. 3¹ ч. 1 ст. 227 ГПК України);

– провадження у справі зупиняється на час проведення медіації, але не більше дев'яноста днів з дня постановлення судом ухвали про зупинення провадження у справі (п. 3¹ ч. 1 ст. 253 ЦПК України; п. 3¹ ч. 1 ст. 229 ГПК України);

– окремо від рішення суду можуть бути оскаржені в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції щодо затвердження мирової угоди (п. 11 ч. 1 ст. 353 ЦПК України; п. 10 ч. 1 ст. 255 ГПК України) [5; 6].

Отже, в цивільному та господарському законодавстві бачимо схожі норми з іншими процесуальними актами, проте у порівнянні з адміністративним процесом тут вже є різні положення. Так, в цивільному і господарському процесі, на відміну від адміністративного процесу, існують такі положення як: повернення 50 відсотків судового збору у разі укладення мирової угоди; повернення 60 відсотків судового збору у разі застосування процедури медіації; зупинення провадження не більше як на дев'яноста днів з дня постановлення судом ухвали про зупинення провадження у справі.

За дослідженнями М. В. Жущман було визначено декілька прогалин в медіаційній сфері цивільного судочинства, якими є «відсутність граничного строку медіації може призвести до того, що медіація буде використовуватися для штучного затягування вирішення спору. Можливе умисне затягування часу медіації однією зі сторін, яка, насправді не маючи бажання домовлятися, буде використовувати медіацію для відтягування розгляду спору по суті у суді. Крім того, не врахована можливість проведення медіації колегіально декількома медіаторами тощо» [7, с. 130].

Цікавим є дослідження мирного врегулювання спорів у рамках кримінального процесу, так як

Законом України «Про медіацію» не внесено ніяких змін стосовно застосування процедури медіації в кримінальному законодавстві.

В кримінальному законодавстві взагалі не існує поняття медіації, використовуються засади примирення сторін. Наприклад в Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України) існують наступні положення:

– на всіх стадіях кримінального провадження потерпілий має право примиритися з підозрюваним, обвинуваченим і укласти угоду про примирення. У передбачених законом України про кримінальну відповідальність та цим Кодексом випадках примирення є підставою для закриття кримінального провадження (ч. 4 ст. 56 КПК України);

– не можуть бути допитані як свідки особи, які брали участь в укладенні та виконанні угоди про примирення в кримінальному провадженні, – про обставини, які стали їм відомі у зв'язку з участю в укладенні та виконанні угоди про примирення (п. 8 ч. 2 ст. 65 КПК України);

– вирок суду першої інстанції на підставі угоди про примирення між потерпілим та підозрюваним, обвинуваченим може бути оскаржений в апеляційному порядку (ч. 3 ст. 394 КПК України);

– у кримінальному провадженні можуть бути укладені такі види угод: угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим; угода між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості (ст. 468 КПК України);

– ініціювання та укладення угоди; зміст угоди про примирення; зміст угоди про визнання винуватості; наслідки укладення та затвердження угод; загальний порядок судового провадження на підставі угод; вирок на підставі угод (ст.ст. 469, 471-475 КПК України);

– у разі невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості потерпілий чи прокурор відповідно мають право звернутися до суду, який затвердив таку угоду, з клопотанням про скасування вироку. Клопотання про скасування вироку, яким затверджена угода, може бути подано протягом встановлених законом строків давності притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення відповідного кримінального правопорушення (ч. 1 ст. 476 КПК України) [8].

Особлива частина Кримінального кодексу України (далі – КК України) також містить положення про примирення сторін, а саме:

– звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим (ст. 46 КК України);

– призначення покарання у випадку затвердження вироком угоди про примирення (ч. 5 ст. 65 КК України);

– пом'якшення покарання у зв'язку з добровільним відшкодуванням завданого збитку або усунення заподіяної шкоди (п. 2 ч. 1 ст. 66 КК України);

– звільнення від відбування покарання з випробуванням у зв'язку з затвердженням угоди про примирення або про визнання вини (ч. 2 ст. 76 КК України) [9].

Відповідно до вищезазначеного, у порівнянні з адміністративним, цивільним та господарським процесом, в кримінальному процесі не існує процедури медіації. Натомість, у кримінальному процесі визначені засади примирення сторін та визнання винуватості, про що складаються спеціальні угоди з потерпілою стороною, або з прокурором.

За дослідженнями Н. Турман «основне спрямування даного інституту – це задоволення/відновлення прав потерпілого та заохочення позитивної посткримінальної поведінки суб'єкта злочину. Крім того, на забезпечення дієвості правових механізмів інституту примирення, його цілей і мети великий вплив мають «складні» зв'язки між принципами публічності і диспозитивності» [10, с. 276].

Особливої уваги слід приділити ст. 389¹ КК України, в якій зазначено, що умисне невиконання засудженим угоди про примирення або про визнання винуватості карається арештом на строк до шести місяців або обмеженням волі на строк до трьох років [9].

Питання виконання рішень, яке прийняте сторонами при вирішенні спору із залученням медіатора є дуже актуальним на сьогоднішній день. Досі не існує належного механізму дії для осіб спору, якщо одна з них не виконали умови за підсумками досудового розгляду справи то він може знову звернутися до суду.

На даний момент, в ст. 18 Закону України «Про медіацію» стосовно вищезазначеного моменту зазначається наступне: у разі невиконання чи неналежного виконання угоди за результатами медіації звернутися до суду, третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу в установленому законом порядку. Також, в статтях 20 та 21 вищезазначеного Закону вказано, що у договорі про проведення медіації зазначається про відповідальність медіатора (медіаторів) та сторін медіації за порушення умов договору про проведення медіації та в угоді за результатами медіації зазначаються узгоджені сторонами медіації зобов'язання, способи та строки їх виконання, а також наслідки їх невиконання або неналежного виконання [1].

Проте, в ч. 3 ст. 191 КАС України вказано, що у разі невиконання ухвали суду про затвердження умов примирення вона може бути подана для її примусового виконання в порядку, визначеному законодавством для виконання судових рішень, але як показує судова практика, то дані обста-

вини додають навантаження на судову систему та займають доволі багато часу для відновлення прав іншої сторони [3].

Висновки. Отже, як бачимо процедура медіації чітко визначена в адміністративному, господарському та цивільному процесах. Завдяки прийняттю Закону України «Про медіацію» було прийнято ряд законодавчих змін до вищезазначених галузей процесуального права, завдяки чому процедура медіації закріпилася в нормативно-правових актах й дозволила зняти значну завантаженість з судової системи України. В кримінальному процесі і на сьогодні існує процедура примирення сторін, яка дуже схожа з процедурою медіації. Основною проблемою сьогодення залишається питання виконання рішень, які прийняті за результатами застосування процедури медіації. Найкращим прикладом врегулювання даного питання є ст. 389¹ КК України в якій визначено покарання за невиконання рішень прийнятих за угодами про примирення.

Для покращення засад застосування процедури медіації й виконання рішень, які прийняті за результатами застосування процедури медіації пропонуємо доповнити Закон України «Про медіацію» ст. 22. «Відповідальність сторін», за якою невиконання умов за підсумками досудового розгляду справи буде вважатися обтяжуючою обставиною. В адміністративному процесі можна доповнити ст. 35 Кодексу України про адміністративні правопорушення новим пунктом 7) «навмисне невиконання рішення, яке прийняте сторонами при вирішенні спору із залученням медіатора».

Щодо цивільного та господарського процесу то в ч. 3 ст. 193 ГПК України та ч. 3 ст. 208 ЦПК України вже визначено, що у разі невиконання мирової угоди ухваленої судом вона може бути подана для її примусового виконання, проте ці положення також слід доповнити частиною 4 в обох статтях, в якій буде передбачено стягнення додаткових штрафних санкцій за невиконання мирової угоди. На нашу думку, невиконання мирової угоди створює обставини повторного звернення до суду й навантаження судової системи, а в деяких випадках створює додаткові витрати для фізичних чи юридичних осіб у зв'язку із затриманням виконання умов іншою стороною угоди, на що слід ввести додаткове покарання особи, щоб уникнути створення ситуацій невиконання мирових угод в цивільному та господарському процесах.

Література

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.10.2022 р.).

2. Про медіацію : Закон України від 16.11.2021 р. № 1875-ІХ. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2022. № 7. Ст. 51. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#n205> (дата звернення: 01.10.2022 р.).

3. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України 06.07.2005 р. № 2747-ІV. Дата оновлення: 10.09.2022 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013. № 35–36. № 37. Ст. 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 02.10.2022 р.).

4. Андреев А. Поняття та сутність функцій медіації в адміністративному судочинстві. Науковий вісник Дніпропетровського ДУВС. Дніпро, 2021. № 2. С. 155–159.

5. Господарський процесуальний кодекс : Закон України від 06.11.1991 р. № 1798-ІІ. Дата оновлення: 07.05.2022 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992. № 6. Ст. 56. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> (дата звернення: 03.10.2022 р.).

6. Цивільний процесуальний кодекс : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-ІV. Дата оновлення: 07.08.2022 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004. № 40-41, 42. Ст. 492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#n7880> (дата звернення: 03.10.2022 р.).

7. Жущман М. В., Острогляд Д. А., Чернявська Д. С., Целиковська О. А. Медіація у цивільному судочинстві. Юридичний науковий електронний журнал. Харків, 2021. С. 128–130.

8. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України 18.04.2010 р. № 4651-ІV. Дата оновлення: 01.10.2022 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013. № 9-10. № 11-12. № 13. Ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 05.10.2022 р.).

9. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-ІІІ. Дата оновлення: 19.08.2022 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001. № 25–26. Ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 05.10.2022 р.).

10. Турман Н. Поняття та значення угоди про примирення у кримінальному процесі України. Підприємство, господарство і право. Чернівці, 2017. С. 273–277.

Анотація

Кобзєва Т. А., Міхновський Г. Ю. Нормативно-правове закріплення застосування процедури медіації в різних галузях процесуального права України. – Стаття.

Дана стаття присвячена дослідженню нормативно-правового закріплення застосування процедури медіації й їхнє порівняння в різних галузях процесуального права України, таких як адміністративний процес, господарський процес, цивільний процес та кримінальний процес.

Було зосереджено увагу на прийнятті Закону України «Про медіацію» на основі якого й проведено все подальше дослідження застосування процедури в різних галузях процесуального права України.

Авторами було розкрито поняття і сутність процедури медіації, основні законодавчі зміни останніх років стосовно застосування процедури медіації, основні аспекти застосування процедури медіації в різних ситуаціях й на різних стадіях судового процесу у всіх галузях процесуального права України (адміністративній, господарській, цивільній та кримінальній).

Виявлено положення про повернення частини судового збору в адміністративному, господарському, цивільному процесі при заключенні мирової угоди між сторонами спору.

Проаналізовано засади процедури примирення в кримінальному процесі України, її відмінності із застосуванням процедури примирення в адміністративному, господарському, цивільному процесі України.

Зосереджено увагу на питанні виконання рішень, яке прийняте сторонами при вирішенні спору із залученням медіатора, а також на тому, що досі не існує належного механізму дії для осіб спору, якщо одна з них не виконала умови за підсумками досудового розгляду справи.

Було відмічено, що невиконання мирової угоди створює обставини повторного звернення до суду й навантаження судової системи, а в деяких випадках створює додаткові витрати для фізичних чи юридичних осіб у зв'язку із затриманням виконання умов іншою стороною угоди.

Запропоновано доповнити законодавство України положеннями про відповідальність сторін, за якою невиконання умов за підсумками досудового розгляду справи буде вважатися обтяжуючою обставиною.

Ключові слова: медіація, процедура медіації, врегулювання спору, адміністративний процес, господарський процес, цивільний процес, кримінальний процес.

Summary

Kobzeva T. A., Mikhnovskiy H. Yu. Regulatory and legal establishment of the application of mediation procedure in different branches of procedural law of Ukraine. – Article.

This article is devoted to the study of legal consolidation of the application of the mediation procedure and their comparison in different areas of procedural law of Ukraine, such as administrative proceedings, economic proceedings, civil proceedings and criminal proceedings.

Attention was focused on the adoption of the Law of Ukraine “On Mediation”, on the basis of which all further research was conducted on the application of the procedure in various areas of procedural law of Ukraine.

The authors revealed the concept and essence of the mediation procedure, the main legislative changes in recent years regarding the application of the mediation procedure, the main aspects of the mediation procedure in different situations and at different stages of litigation in all branches of procedural law of Ukraine (administrative, commercial, civil and criminal).

The provision on the return of a part of the court fee in administrative, economic, civil proceedings upon the conclusion of a settlement agreement between the parties to the dispute has been revealed.

The principles of the conciliation procedure in the criminal process of Ukraine, its differences with the application of the conciliation procedure in the administrative, economic, civil process of Ukraine are analyzed.

Attention is focused on the implementation of decisions made by the parties in resolving a dispute involving a mediator, as well as on the fact that there is still no proper mechanism of action for litigants if one of them does not meet the conditions of pre-trial proceedings.

It was noted that non-fulfillment of the settlement agreement creates the circumstances of repeated appeals to the court and the burden of the judicial system, and in some cases creates additional costs for individuals or legal entities in connection with the delay in the fulfillment of the terms by the other party to the agreement.

It is proposed to supplement the legislation of Ukraine with provisions on the responsibility of the parties, according to which non-compliance with the results of the pre-trial proceedings will be considered an aggravating circumstance.

Key words: mediation, mediation procedure, dispute settlement, administrative process, economic process, civil process, criminal process.